

Vlaams
Parlement

ingediend op **679** (2020-2021) – Nr. 2
19 mei 2021 (2020-2021)

Verslag

namens de Commissie voor Onderwijs
uitgebracht door Kristof Slagmulder, Johan Danen en Brecht Warnez

over de nota van de Vlaamse Regering

ingediend door viceminister-president Ben Weyts

Visienota. Voorsprongfonds Hoger Onderwijs

Samenstelling van de Commissie voor Onderwijs:

Voorzitter: Karolien Grosemans.

Vaste leden:

Arnout Coel, Koen Daniëls, Karolien Grosemans, Kathleen Krekels, Annabel Tavernier;
Roosmarijn Beckers, Jan Laeremans, Kristof Slagmulder;
Jo Brouns, Loes Vandromme;
Jean-Jacques De Gucht;
Johan Danen, Elisabeth Meuleman;
Hannelore Goeman.

Plaatsvervangers:

Marius Meremans, Axel Ronse, Nadia Sminate, Kris Van Dijck, Katja Verheyen;
Leo Pieters, Els Sterckx, Sam Van Rooy;
Katrien Schryvers, Brecht Warnez;
Els Ampe, Steven Coenegrachts;
Stijn Bex, Gustaaf Pelckmans;
Steve Vandenberghe.

Toegevoegde leden:

Kim De Witte.

Documenten in het dossier:

679 (2020-2021) – Nr. 1: Nota van de Vlaamse Regering

INHOUD

1. Toelichting door minister Ben Weyts	4
1.1. In het kort	4
1.2. Speerpunt 1: een toekomstbestendig en wendbaar Vlaams opleidingsportfolio uitbouwen.....	4
1.3. Speerpunt 2: levenslang leren binnen het hoger onderwijs verder uitbouwen	6
1.4. Speerpunt 3: Versterkt inzetten op digitale onderwijsvormen	7
1.5. Advies van de Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen (SERV)	7
1.6. Operationalisering	8
2. Bespreking	8
2.1. Tussenkomensten van de leden.....	8
2.2. Antwoorden van minister Ben Weyts	12
2.3. Bijkomende vragen en antwoorden	13

Op 22 april 2021 besprak de Commissie voor Onderwijs de nota van de Vlaamse Regering Visienota. Voorsprongfonds Hoger Onderwijs met Ben Weyts, viceminister-president van de Vlaamse Regering en Vlaams minister van Onderwijs, Sport, Dierenwelzijn en Vlaamse Rand.

(Deze commissievergadering werd als videoconferentie georganiseerd.)

1. Toelichting door minister Ben Weyts

1.1. In het kort

Net als bij de Edusprong is ook hier de ratio dat men de coronacrisis moet aangrijpen als een opportuniteit, zegt minister *Ben Weyts*, in dit geval om te investeren in de transformatie van het hoger onderwijs en zijn aanbod. Doel is Vlaanderen terug vooraan in de race te brengen. Om tot de Europese top te behoren, moet het Vlaamse hoger onderwijs digitaler, flexibeler en eigentijds worden.

Dit is het moment om te investeren. Misschien is te lang gefocust op het negatieve van de crisis en te weinig op de kansen die erin vervat zitten. COVID-19 heeft ieders leven grondig veranderd. We leven anders, we kopen anders, en we leren en onderwijzen ook anders. Dat bracht veel nieuwe uitdagingen met zich mee, ook voor hogescholen en universiteiten, en heeft ook reeds bekende problemen scherper gesteld. Instellingen hebben hun manier van lesgeven en evalueren aangepast en stapten over op afstandsonderwijs. Delen van curricula werden ad hoc herdacht en oplossingen werden gezocht – en gevonden – binnen die nieuwe werkelijkheid.

Concreet wordt een Vlaams Voorsprongfonds opgericht, met drie speerpunten voor het hoger onderwijs: het uitbouwen van een Vlaams opleidingsportfolio dat toekomstbestendig en wendbaar is, het verder uitbouwen van levenslang leren binnen het hoger onderwijs en het versterkt inzetten op digitale onderwijsvormen. Binnen elk speerpunt zullen acties op korte en lange termijn met elkaar verbonden worden.

De acties op korte termijn zijn gericht op een concrete ontwikkeling, bijvoorbeeld een oproep om een beleid te ontwikkelen, een traject om een nieuwe opleiding te starten of een investeringsimpuls. Daarmee wordt een zichtbaar en meetbaar resultaat beoogd binnen de looptijd van het Voorsprongfonds. De acties op lange termijn zijn breder, gaan bijvoorbeeld over visieontwikkeling en beleidsorganisatie op Vlaams niveau en lopen langer dan de looptijd van het fonds. Beide staan met elkaar in verbinding. De acties op korte termijn kunnen immers input leveren voor het proces op lange termijn en het bredere proces kan inspirerend werken voor acties die al lopen.

Het Voorsprongfonds voorziet in een financiële injectie in het hoger onderwijs van 60 miljoen euro bijkomende middelen. Die worden toegekend in 2021 en/of 2022 en tijdens de academiejaren 2021-2022 en 2022-2023. Ze zijn bedoeld om het hoger onderwijs te helpen de kansen aan te grijpen die zich vandaag aandienen. Het Voorsprongfonds maakt natuurlijk deel uit van het ruimere plan Vlaamse Veerkracht.

1.2. Speerpunt 1: een toekomstbestendig en wendbaar Vlaams opleidingsportfolio uitbouwen

De minister gaat meer in detail in op de drie speerpunten, met de Vlaamse opleidingsportfolio als eerste. Europese afspraken, zoals de Bolognaverklaring van 1999 en het European Qualifications Framework van 2008, werden vertaald in Vlaamse beleidskeuzes, die op hun beurt omgezet werden in decreten en besluiten. Zo werd in Vlaanderen de bachelor- en masterstructuur ingevoerd en met de graduaatsopleidingen werd recent nog invulling gegeven aan niveau 5 in het hoger onderwijs.

Binnen die ontwikkelingen stond de democratisering van het hoger onderwijs centraal. Vanuit de overheid werd de nadruk gelegd op rationalisering, wat resulteerde in fusies tussen hogeronderwijsinstellingen en in een rapport van de commissie-Soete. Binnen het kader van het relanceplan wil de regering de instellingen voor hoger onderwijs uitdagen om zelf het heft in handen te nemen en stappen vooruit te zetten.

Die ambitie wordt geconcretiseerd in drie subacties: de implementatie van trajecten naar een toekomstbestendig en wendbaar opleidingsportfolio, de heroriëntering van curricula, en een breed proces van nieuwe profilering van het hoger onderwijs in Vlaanderen.

Om te beginnen wil het Voorsprongfonds hogeronderwijsinstellingen stimuleren om hun bestaande opleidingsportfolio kritisch te bekijken en acties te ondernemen om hun aanbod meer toekomstgericht en wendbaar te maken. Het gaat om voorsprong nemen en keuzes maken. Instellingen moeten zich afvragen op welk domein zij zich willen specialiseren en voorsprong nemen ten opzichte van de buurlanden. Hogescholen en universiteiten wordt de kans geboden om een actieplan in te dienen waarin ze hun huidige opleidingsportfolio evalueren en noden aan vernieuwing, rationalisatie en aanpassing detecteren. De minister benadrukt daarbij dat het niet alleen gaat om het voorstellen van extra opleidingen maar ook over het bekijken van de mogelijke afbouw van bestaande opleidingen, bijvoorbeeld omdat een andere instelling iets gelijksoortig aanbiedt, waardoor misschien samenwerking aangewezen is.

Het kan daarbij zowel gaan om nieuwe opleidingen die inspelen op maatschappelijke noden als om de innovatie van het bestaande curriculum. De middelen zullen prioritair ingezet worden op inhoudelijke ontwikkeling en innovatie. Dat gebeurt in samenwerking met het werkveld zodat gegarandeerd wordt dat de opleidingen op de maatschappij of de arbeidsmarkt gericht blijven. Instellingen moeten maximaal afstemmen of samenwerken met het oog op een rationele planning van de opleidingen in Vlaanderen.

Toekomstbestendig en wendbaar zijn omvat ook aandacht voor de internationale ontwikkelingen met betrekking tot hoger onderwijs. Aandacht voor internationale profilering, benchmark en gerichtheid vormt een essentiële pijler van de uitbouw van het aanbod. Een mooi voorbeeld daarvan is de ontwikkeling van de Europese Universiteiten.

De onderwijsinstellingen zijn aan zet om hun huidige aanbod te evalueren en opleidingen of afstudeerrichtingen die niet meer tegemoetkomen aan de noden van maatschappij of arbeidsmarkt af te bouwen dan wel op een andere manier aan te bieden, al dan niet in de vorm van samenwerking.

In uitzonderlijke gevallen kunnen instellingen een aanvraag indienen voor financiële ondersteuning om specifiek vernieuwend aanbod in te richten. Daarbij moet het concreet gaan om een vraag vanuit de arbeidsmarkt of de maatschappij. Bovendien moet Vlaanderen binnen dat domein een voorsprong kunnen nemen in Europa.

Hoewel in Vlaanderen alle instellingen hun opleidingen vormgeven volgens gezamenlijk vastgelegde domeinspecifieke leerresultaten, bepaalt het curriculum de concrete inhoud van elke opleiding. Het curriculum is dan ook het belangrijkste instrument om de opleidingsinhoud af te stemmen op verwachtingen van het werkveld en de brede maatschappij. Instellingen kunnen een aanvraag indienen voor financiële ondersteuning bij het heroriënteren van de curricula van een of meerdere van hun opleidingen.

Binnen de heroriëntatie kan worden gedacht aan versterkte inzet op 21e-eeuwse vaardigheden, met aandacht voor ondernemerschap en duurzaamheid, naast academische, internationale, interculturele competenties en competenties voor levenslang leren. Daarnaast kan ook gedacht worden aan een versterkt en verhoogd aanbod van interdisciplinariteit en interprofessionaliteit binnen bestaande opleidingen, waardoor een bredere vorming van studenten mogelijk wordt. Dat zou vormgegeven kunnen worden door de uitbouw van interprofessionele clusters.

Verder kan men ook meer verantwoordelijkheid geven aan studenten via keuzepakketten. Een ander element is het ontwikkelen en uitwerken van brede bacheloropleidingen, waarin studenten, zonder aan inhoudelijke kwaliteit in te boeten, eerst een brede basisvorming volgen, vooraleer zich te verdiepen in de laatste bachelorjaren of de masteropleiding. De minister wijst op de mogelijke samenwerking tussen universiteiten en hogescholen voor de inrichting daarvan. Als laatste mogelijkheid vermeldt hij het verder flexibiliseren en moduleren van het curriculum, waardoor de opleidingen meer toegankelijk worden voor niet-generatiestudenten.

1.3. Speerpunt 2: levenslang leren binnen het hoger onderwijs verder uitbouwen

Daarna gaat minister Ben Weyts nader in op het tweede speerpunt, levenslang leren. De minister denkt dat het Vlaamse hoger onderwijs op dat vlak nog veel niet-verzilverd potentieel heeft. De meeste studenten slaan bij hun afstuderen de poort van de universiteit achter zich dicht om er nooit meer terug te keren. Nogtans beschikken de instellingen over data van hun studenten en over een geprivilegieerde connectie met hun alumni. Zij maken daar nu al werk van maar kunnen er nog beter voor zorgen dat die behouden blijft. Als voorbeeld geeft hij het permanent aanbieden van een gepersonaliseerd en geactualiseerd vervolmakingsaanbod. Daarnaast moet het aanbod beter afgestemd worden op oudere of al werkende geïnteresseerden, onder meer via de genoemde aanpassing van curricula en opleidingsportfolio's.

In het kader van dit speerpunt worden de volgende acties ontplooid: een oproep voor het ontwikkelen van een wendbaar aanbod levenslang leren en Vlaamse visieontwikkeling over levenslang leren in het hoger onderwijs. Naast concrete acties binnen de instellingen heeft Vlaanderen immers een breed gedragen en gedeelde visie nodig over levenslang leren in het hoger onderwijs. Op dit punt legt de minister ook een verband met de werkzaamheden van het Partnerschap Levenslang Leren. De huidige onderwijsregelgeving voor flexibilisering en financiering maakt veel mogelijk maar bevat geen specifieke richtlijnen voor het organiseren en stimuleren van activiteiten in het kader van levenslang leren. Binnen deze actie zal de overheid, samen met de hogeronderwijsinstellingen, sociale partners en betrokken actoren een visie uitwerken over levenslang leren in het hoger onderwijs. Daarbij zal ook meer aandacht gaan naar microcredentials.

Binnen het derde actiepunt kunnen verschillende elementen aan bod komen. Als eerste element vermeldt minister Ben Weyts de ontwikkeling of aanpassing van onderwijsaanbod dat zich specifiek richt op degenen die willen herscholen, heroriënteren of bijscholen. De ontwikkeling of aanpassing van het onderwijsaanbod kan zowel betrekking hebben op initiële opleidingen (graduaat-, bachelor- en masteropleidingen) maar ook op post-initiële opleidingen (bachelor-na-bachelor- of master-na-masteropleidingen) en microcredentials.

Tweede element is het verstevigen van de samenwerking met het bedrijfsleven. Daarbij kan worden gedacht aan het opzetten van nieuwe trajecten rond duaal onderwijs, maar ook aan het vormgeven van nieuwe werkplekcomponenten. Het opzetten van contractonderwijs, bijvoorbeeld in het kader van digitalisering en

duurzaamheid, waarbij de expertise van de hogeronderwijsinstelling in het bedrijfsleven wordt binnengebracht, maakt ook deel uit van deze oproep.

Derde element is het opzetten van vernieuwende, innovatieve opleidingstrajecten die zich specifiek richten op kwetsbare doelgroepen die vandaag te weinig binding hebben met het hoger onderwijs, zoals werkzoekenden, anderstaligen of nieuwkomers met een hogeronderwijsdiploma dat niet (volledig) erkend wordt. Voor dergelijke doelgroepen kan een opleidingstraject op maat uitgewerkt worden, waardoor zij volwaardig kunnen toetreden tot de arbeidsmarkt. Daarbij wordt specifiek gekeken naar aanvullende trajecten voor buitenlandse diploma's verpleegkunde.

1.4. Speerpunt 3: Versterkt inzetten op digitale onderwijsvormen

Digitalisering is een fantastisch verlengstuk voor het contactonderwijs waar Vlaanderen zo sterk in is. Wat de coronacrisis op dat vlak heeft bewerkstelligd, hoeft de minister niet te beschrijven. Er is echter ook een opportuniteit ontstaan voor een digitale versnelling. Het Voorsprongfonds wil onderwijsinstellingen ondersteunen bij het kwaliteitsvol verduurzamen van nieuwe werkvormen binnen het hoger onderwijs, waarbij een ideale mix van fysiek onderwijs op de campus en digitaal onderwijs op afstand wordt nagestreefd.

Het Voorsprongfonds zet in op twee acties: de ondersteuning van de verduurzaming van digitale onderwijsvormen en de versterking van competenties op het vlak van nieuwe onderwijsvormen. De eerste gaat over een mix tussen fysiek en digitaal onderwijs, wat investeringen vereist in infrastructuur en materiaal. Er werd al een substantiële financiële injectie gegeven om de kosten van digitaal afstandsonderwijs op te vangen. Hier wordt bijkomend voorzien in een eenmalige financiële ondersteuning voor investeringen om het onderwijs duurzaam aan te passen aan de nieuwe werkvormen. Het kan gaan om investeringen in IT-materiaal (hard- en software) maar ook om investeringen in de inrichting van studieruimten, de aanpassing van labo's of leslokalen, opnamefaciliteiten en de vormgeving van nieuw cursusmateriaal of nieuwe evaluatiemethodieken zoals een digitaal examencentrum.

Instellingen vertrekken in hun aanvraag steeds vanuit de nood van studenten. De projecten kunnen plaatsvinden op het niveau van de instelling maar ook op het niveau van een opleiding of van enkele opleidingsonderdelen. Om de eerste actie binnen dit speerpunt te ondersteunen, wil de minister focussen op het delen en uitwisselen van de praktijken die vandaag al ontwikkeld zijn.

1.5. Advies van de Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen (SERV)

De SERV en de arbeidsmarktactoren willen waar mogelijk en relevant mee de schouders onder het actieplan zetten, zoals hun advies leert. Zij zijn al enige tijd vragende partij voor een aanbod dat zich niet alleen richt op het diplomeren van generatiestudenten maar ook op werkstudenten en andere volwassenen. Het hoger onderwijs kan een veel grotere rol spelen in levenslang leren dan vandaag het geval is. De studieprogramma's en de opleidingsstructuur op een ambitieuze wijze vernieuwen en afstemmen op de behoeften van het werkveld en de maatschappij, vereist zeker overleg en samenwerking. Het hoger onderwijs heeft inderdaad op korte termijn moeten schakelen naar een digitaal aanbod. Een duurzame, kwalitatieve en inclusieve versterking van digitaal hoger onderwijs is zeker aan de orde volgens de raad. De SERV roept in het bijzonder op om de graduaatsopleidingen mee op te nemen in het actieplan. Er moeten voldoende inspanningen geleverd worden opdat er zeker ook in hbo5 een toekomstgericht en wendbaar aanbod is, dat gericht is op levenslang leren en mee is met de digitale ontwikkelingen in onderwijs en vorming.

De doelmatigheid van nieuw aanbod blijft een aandachtspunt, alsook de effectieve afbouw van opleidingen als daar gegronde redenen voor zijn. Het hoger onderwijs heeft een belangrijke rol op het vlak van levenslang leren, maar het aanbod mag niet marktverstoring werken. De hogeronderwijsinstellingen dienen vanuit hun expertise, meerwaarde en doelgroep in een aanbod te voorzien, complementair aan of samen met andere stakeholders. De nodige afstemming binnen het Partnerschap Levenslang Leren is aangewezen.

1.6. Operationalisering

Over de operationalisering zit men nu rond de tafel. Bij de verdeling van het substantiële budget wordt bewust gekozen voor projecten van goede kwaliteit, die bijdragen aan de doelstellingen op het vlak van voorsprong en samenwerking. Het overleg met de Vlaamse Interuniversitaire Raad (VLIR) en de Vlaamse Hogeschoolraad (VLHORA) loopt goed. De minister verzekert dat de autonomie van de instellingen in elk geval gerespecteerd blijft, zonder dat evenwel aan de doelstellingen wordt geraakt. Een jury moet waken over de kwaliteit van de projecten. Om perspectief te garanderen, wordt overwogen om te werken met trekkingsrechten voor de hogeronderwijsinstellingen. Vooraf zullen ook meetbare criteria worden vastgelegd, die op het einde van het traject aangetoond moeten worden. In alle projecten moet worden ingezet op samenwerking. Tot slot zal de nadruk liggen op nieuwe acties en trajecten die de instellingen indienen en niet op de voortzetting van bestaand beleid.

Het Voorsprongfonds zal zoals gezegd lopen over twee academiejaren: 2021-2022 en 2022-2023.

2. Bespreking

2.1. Tussenkomen van de leden

2.1.1. *Brecht Warnez*

Brecht Warnez meent dat de nota noopt tot vreugde en trots. Hij dankt de minister voor de inhoud en voor het budget. Zijn fractie vraagt wel om door de focus op Science, Technology, Engineering and Mathematics (STEM), de alfa- en gamma-wetenschappen niet te vergeten. Hij pleit ervoor om ook de kruisbestuiving tussen sociale en humane wetenschappen en STEM-opleidingen als een goed project te beschouwen en de genoemde alfa- en gammawetenschappen mee te nemen in de digitalisering en het levenslang leren. Hoe reageert de minister daarop? Hoe krijgt het actieplan talen, dat onder meer moet zorgen voor voldoende leerkrachten in de taalopleidingen, een plaats in het Voorsprongfonds? Het regeerakkoord legt immers de focus op kwalitatief onderwijs van het Nederlands en andere talen.

Het lid wil graag toelichting bij de afbouw van opleidingen die niet langer tegemoetkomen aan de noden. Hoe wordt dat bepaald? Ziet de minister dit als een eenmalige oefening door de instellingen of als een permanent evaluatiemechanisme?

Wat het flexibele opleidingsaanbod en het succes van levenslang leren betreft, wijst de spreker op het belang van de waardering door de arbeidsmarkt, die thans soms sterk getekend is door de hoge kostprijs van de opleidingen waarvoor private spelers attesten uitdelen, terwijl het hoger onderwijs zelf betaalbaar blijft. Hoe worden, wat dat betreft, de microcredentials structureel ingebed in het hoger onderwijs? Wat is hun verhouding met de bestaande credits? Welke Europese stappen zijn nodig? Moet daarop gewacht worden? Hoe wil de minister hun bekendheid bij en erkenning door de werkgevers realiseren? Zelf suggereert hij alvast om organisaties als de orde van advocaten te betrekken.

Zit, wat de digitalisering betreft, het bijschaven van de competenties van docenten ook in het Voorsprongfonds, of is het alleen gericht op technologie en ondersteunend personeel?

De CD&V-fractie is het eens met de SERV dat ook de graduaatsopleidingen meegenomen moeten worden, zoals ook de minister blijkbaar van plan is. Kan de minister garanderen dat voor de indiening van projecten geen bijkomende, administratief belastende procedures worden ingevoerd?

De nota is terecht ambitieus, maar welke prioriteiten legt de minister zelf? Het lid vraagt nadere informatie over timing en verdeling van de middelen over de speerpunten. Hoe wordt het Vlaams Parlement geïnformeerd en betrokken bij de uitwerking?

2.1.2. *Kristof Slagmulder*

De VB-fractie kan zich in de grote lijnen van de nota vinden, zegt *Kristof Slagmulder*. Hij waarschuwt wel voor de afbouw van opleidingen die misschien niet langer nuttig lijken maar het wel nog zijn, zoals bepaalde disciplines binnen geschiedenis of talen. Wat levenslang leren betreft, kan de overschakeling op afstandsonderwijs tijdens de coronacrisis mogelijk zorgen voor het aantrekken van een nieuw segment van oudere en werkende cursisten. In de visienota is sprake van het opzetten van nieuwe trajecten rond duaal onderwijs, maar ook van het vormgeven van nieuwe werkplekcomponenten. Wordt duaal leren voortaan duurzaam in het hoger onderwijs verankerd? Vorig jaar antwoordde de minister dat de regelgeving duaal leren in het hoger onderwijs afgerond zou zijn in de eerste helft van 2021. Wat is de stand van zaken?

Welke gevolgen voor de financiering verwacht de minister van de verschuiving van de exclusieve aandacht voor generatiestudenten naar een gedeelde aandacht met volwassenen en werkende studenten? Wordt het huidige model wel of niet herbekeken? Aan welk financieringsmechanisme of businessplan denkt hij concreet om levenslang leren in het hoger onderwijs te stimuleren? Als blijkt dat door de inzet op digitale onderwijsvormen minder infrastructuur nodig is, zal de bestaande dan anders aangewend worden? Verder waarschuwt hij voor het gevaar van de verhoging van plan- en werklast door het op zich goede streven naar wendbaarheid en flexibilisering. Men mag het personeel volgens de spreker ook niet bijkomend belasten met projecten die weinig kans op succes hebben.

Wordt er ook gewerkt aan een visie op lange termijn, voorbij het academiejaar 2021-2022? Wordt ook daarna in gepaste financiële middelen voorzien? De digitale evolutie en de innovaties staan immers niet stil, zeker niet in de STEM-richtingen. De vraag is of het eenmalige budget van 60 miljoen euro in het kader van de relance de meest aangewezen manier is om uitdagingen aan te pakken die een langetermijnaanpak vergen. Hoe reageert de minister op het pleidooi van de Vlaamse Onderwijsraad (Vlor) voor reguliere financiering? Ook op dat vlak blijft de nota helaas vaag.

2.1.3. *Annabel Tavernier*

De N-VA-fractie is tevreden dat de minister in de visienota voluit de kaart trekt van levenslang leren, aldus *Annabel Tavernier*. Die focus is immers noodzakelijk om op termijn een lerende samenleving te realiseren. Daarbij moet voor haar fractie voldoende aandacht gaan naar de laaggeschoolden en de gemiddeld geschoolden, omdat vooral zij thans weinig deelnemen aan bijscholing. Hoe wil de minister levenslang leren specifiek voor hen toegankelijker maken? Zij waardeert ook de inzet op toeleiding van nieuwkomers met nog niet (volledig) erkende diploma's. Ervaart men daar nog steeds veel problemen mee? Zij vraagt ook nadere toelichting over

de afstemming van de visienota's binnen het Partnerschap Levenslang Leren. Zit de ontwikkeling van het actieplan levenslang leren op schema?

Het lid peilt naar het standpunt van de minister over de samenwerking tussen PXL en SYNTRA op het vlak van levenslang leren in Limburg, met een vlottere schakeling tussen de graduaatsopleidingen van de hogeschool en de dagopleidingen van SYNTRA, en de uitwisseling van kennis, docenten en netwerken. Volgens haar past die samenwerking perfect in de filosofie van de visienota. Welke voordelen ziet de minister in dergelijke strategische samenwerking? Zal zij ondersteund worden door het Voorsprongfonds? Het lid vraagt ook nadere toelichting bij de draagwijdte en de implicaties van de samenwerking. Over welke opleidingen gaat het? Wat zijn de gevolgen voor de studenten? Worden onderwijsinstellingen in Vlaanderen gestimuleerd om het Limburgse voorbeeld te volgen?

2.1.4. Johan Danen

Volgens *Johan Danen* kan de samenwerking tussen PXL en SYNTRA een schoolvoorbeeld zijn voor Vlaanderen. Voorts wil hij weten hoe de minister denkt te vermijden dat de vermenigvuldiging van initiatieven naast elkaar de bestaande chaos op het vlak van opleidingen nog vergroot. Het is de bedoeling van het Partnerschap Levenslang Leren om dat op elkaar af te stemmen. Hoe wil de minister met het oog daarop het Voorsprongfonds inbrengen in het partnerschap? Het lid benadrukt daarbij nogmaals hoe belangrijk het is dat er één loket komt voor wie zich bijvoorbeeld wil omscholen naar de zorg.

Verder vraagt hij zich af of projecten de beste vorm zijn om de gewenste verduurzaming en perspectief op lange termijn te realiseren. Is relance met eenmalige middelen de beste manier om de structurele uitdagingen van het hoger onderwijs aan te pakken? Welke ideeën heeft de minister over consolidering?

Daarop bepleit hij andermaal de bundeling van de opleidingsbehoeften op het vlak van digitalisering in het onderwijs. Onderwijsverstrekkers op verschillende niveaus hebben volgens hem immers dezelfde basiscompetenties nodig. Samenwerking is aangewezen. Ook samenwerking met instellingen in het buitenland is aangewezen. Stimuleert de minister ook projecten om interessante opleidingen uit andere landen binnen te brengen in Vlaanderen?

Tot slot vraagt hij om een en ander te enten op een bredere visie op langere termijn. Hoe ziet de minister dat? Hij heeft alvast de steun van de Groenfractie voor meer middelen om het hoger onderwijs toekomstbestendig te maken. Met de visie van de nota is de Groenfractie het in grote lijnen eens, afgezien van de genoemde aandachtspunten.

2.1.5. Jean-Jacques De Gucht

Ook *Jean-Jacques De Gucht* vindt het goed dat bijkomende middelen naar het hoger onderwijs gaan. Hij heeft wel vragen bij de manier waarop de vernieuwing van de opleidingsportfolio's op twee jaar vorm moet krijgen. Wat betekent het toekomstgericht en wendbaar maken van opleidingsportfolio's? Hij vindt dat een rare formulering. Worden de hogeronderwijsinstellingen daarvoor ondersteund?

Ook hij pleit voor voorzichtigheid in de afbouw van opleidingen die niet meer zouden tegemoetkomen aan de noden van de maatschappij of de arbeidsmarkt. Het lid vraagt verduidelijking, want hij vindt die formulering gevaarlijk. Gekoppeld aan de nadruk op STEM lijkt men alle geestes- en menswetenschappen als onnodig weg te zetten, terwijl het lid hun kritische blik en analyse juist belangrijk vindt. Een diploma hoger onderwijs is niet alleen een deur naar werk.

Van de bepleite samenwerking tussen hogeronderwijsinstellingen is hij een groot voorstander, maar hij ziet daarin nu vooral één gigantische speler die overal aanwezig is. Het lid wenst niet dat diens macht verder wordt uitgebreid ten koste van de andere. De verdeling van de voorliggende middelen wordt pas later geconcretiseerd, maar de machtsverhouding is nu al scheef. Er zijn nog wel andere spelers dan de KU Leuven en haar samenwerkingsverbanden, benadrukt hij.

De Vlor wijst er ook op dat de relancemiddelen efficiënt en effectief moeten worden ingezet en niet op een competitieve basis. Het is niet de bedoeling dat de spelers elkaar kapot concurreren. Tenslotte werkt men in meer of mindere mate samen.

Verduurzaming van digitale werkvormen is belangrijk, maar evenzeer noodzakelijk is de evaluatie van de manier waarop studenten en docenten de afgelopen periode hebben ervaren. Vanzelfsprekend moet daarbij rekening worden gehouden met de speciale context van isolement die corona met zich meegebracht heeft.

Voorts vraagt de spreker nog nadere uitleg over de visieontwikkeling inzake levenslang leren.

Jean-Jacques De Gucht sluit zich aan bij het pleidooi om de samenwerkingen niet te beperken tot de Vlaamse instellingen in Vlaanderen en Brussel. Op welke manier kan de samenwerking met buitenlandse instellingen verder gestimuleerd worden? Het gaat erom zich maximaal te profileren binnen een internationale arbeidsmarkt.

2.1.6. Koen Daniëls

Koen Daniëls attendeert erop dat een visienota iets anders is dan een decreet of een besluit en dus niet alles tot in de details uitwerkt. Hij benadrukt daarnaast dat niet minder dan 60 miljoen euro wordt uitgetrokken. Die middelen moeten gericht ingezet worden en niet voor de vervulling van een lijst van wensen.

Cruciaal voor zijn fractie is dat de opleidingsportfolio transparant is. Wie toekomstige studenten goed wil oriënteren, moet immers duidelijk maken wat een opleiding behelst en wat niet. De nagestreefde actualisering is een opportuniteit die men moet aangrijpen, treedt hij bij. Hij pleit ook voor samenwerking, want daar wordt iedereen beter van.

De graduaatsopleidingen noemt hij een belangrijk opleidingsniveau, dat in het verleden onderbelicht is gebleven. Hij benadrukt dat het een eigen profiel moet behouden. Het is geen bachelor light. Verder ondersteunt hij de heroriëntering van curricula volgens het VUCA-principe: volatile (snel veranderend); uncertain (onzeker); complex (complex); ambiguous (vaag/dubbelzinnig). VUCA-vaardigheden zijn zeer belangrijk voor de uitstromende studenten.

De spreker is verder absoluut voorstander van de structurele ondersteuning van nieuwe digitale onderwijsvormen, ook al blijft contactonderwijs nodig. Digitalisering is geen doel op zich. Welke middelen wil de minister op dit vlak inzetten voor welk segment?

Voorts benadrukt Koen Daniëls dat ieder zijn rol moet spelen: het hoger onderwijs, het volwassenenonderwijs en het levenslang leren. Daarbij wijst hij op het belang van een regeling voor vrijstellingen. Hij bepleit een sterkere samenwerking met het bedrijfsleven om het hoger onderwijs actueel te houden.

2.1.7. Jo Brouns

Jo Brouns vraagt of de minister strategische allianties als die in Limburg, die geen fusie of schaalvergroting inhouden, verder wil versterken met het oog op de realisatie van het grote doel van het levenslang leren.

2.2. Antwoorden van minister Ben Weyts

Minister *Ben Weyts* benadrukt bij het begin van zijn antwoord dat wat voorligt een visienota is en geen actieplan. Vaagheid is hier terecht, de finetuning gebeurt met het actieplan. Verder legt de minister uit dat de aandacht voor STEM en de middelen voor dergelijke opleidingen er zijn gekomen op vraag van het afnemende veld, al deelt hij de bekommernis dat dat niet ten koste mag gaan van de alfa- en gammawetenschappen. Wie wil dat het opleidingsaanbod zich meer richt op de arbeidsmarkt, stelt vast dat er opportuniteiten zijn op het vlak van STEM. Men hoeft zich echter geen zorgen te maken, want alle voorstellen en keuzes in het kader van het Voorsprongfonds komen van de hogeronderwijsinstellingen zelf. Er worden wel aandachtspunten naar voren geschoven zoals STEM en samenwerking met andere instellingen buiten of binnen het eigen net.

Wat de gevreesde rationalisatie betreft, vindt de minister dat het opleidingsaanbod permanent kritisch tegen het licht gehouden moet worden. Niet elke instelling moet elke opleiding ten eeuwigden dage blijven organiseren. De middelen die vrijkomen, kunnen geïnvesteerd worden in de verbetering van bestaande of de creatie van nieuwe opleidingen. Is het zinvol dat Vlaanderen Vroedkunde in twaalf instellingen aanbiedt? Is het zinvol dat verschillende instellingen vrijwel dezelfde opleiding aanbieden in dezelfde stad? Moet men niet zorgen voor krachtenbundeling? Met de middelen om het aanbod te actualiseren, wordt de instellingen een wortel voorgehouden. Ze moeten dan wel het bestaande aanbod effectief optimaliseren.

De gewenste wendbaarheid geldt vooral voor de programmatieprocedure. De voorliggende nota is gebaseerd op een eenmalige financiële versterking, hoewel de minister rekent op effecten op lange termijn zoals de actualisering van het aanbod en het inspelen op vragen van het veld, dat met het oog daarop zal vertegenwoordigd worden in de genoemde jury die oordeelt over de projecten. Het lijkt de minister zinvol om de uiteindelijke selectie voor te leggen aan het parlement. De herziening van de programmatieprocedure zal wel niet onmiddellijk plaatsvinden, al zal die zeker vereenvoudigd moeten worden en beperkt in de tijd. Momenteel duurt de procedure voor de aanvraag van een nieuwe opleiding drie jaar. Doel is ook om conflicten tussen de instellingen te vermijden. Het hele plan wil integendeel zorgen voor nauwere samenwerking tussen hogeronderwijsinstellingen.

Microcredentials vormen een geheel van credits die flexibel worden aangeboden. Zij bieden meer mogelijkheden dan afzonderlijke credits. De minister verzekert dat de pakketten worden aangepakt in samenspraak met het werkveld. Het klopt dat Europa werkt aan een visie over hun definitie en voorwaarden. Dat verhindert niet dat Vlaanderen op dat vlak al een voorsprong kan nemen.

De samenwerking tussen PXL en SYNTRA is inderdaad exemplarisch. Cursisten met een SYNTRA-getuigschrift kunnen in de toekomst doorstromen naar een hogeschoolopleiding via een verkort programma. Omgekeerd kan PXL studenten gemakkelijker heroriënteren naar een voltijdse dagopleiding van SYNTRA, ter vervolmaking of als alternatief. Per traject worden de mogelijkheden op het vlak van vrijstellingen bekeken. Het eerste proefproject is al van start gegaan in het domein van marketing en event management. In de toekomst wordt ook de uitwisseling van personeel en infrastructuur mogelijk.

Om te vermijden dat alles naar één grote speler gaat, wordt overwogen om te werken met trekkingsrechten. Prioritair blijft weliswaar de kwaliteitsbeoordeling maar tegelijk wil men ervoor zorgen dat zo veel mogelijk instellingen meestappen in het plan. Bij de beoordeling van samenwerking met buitenlandse instellingen zijn de criteria eens te meer kwaliteit maar ook de mogelijkheid op Vlaamse voor-sprong.

Tot slot treedt de minister bij dat digitalisering geen doel is maar een instrument voor de onderwijskwaliteit en om studenten en docenten minder te belasten. Hij kondigt nog aan dat het actieplan voor september 2021 is.

2.3. Bijkomende vragen en antwoorden

Johan Danen herhaalt zijn vragen over de gemeenschappelijke digitaliseringsbehoefte van lesgevers op uiteenlopende onderwijsniveaus. Voorts vraagt hij of de basis van de instellingen momenteel – gezien de coronacrisis – sterk genoeg is om te doen wat nodig is. Hoe wordt die gegarandeerd? Men kan geen voorsprong nemen als de basis niet sterk is.

Brecht Warnez herhaalt zijn vraag over de inzet van de middelen voor digitalisering. Zijn de middelen enkel bedoeld voor infrastructuur of kunnen ze ook voor de opleiding van docenten ingezet worden of voor ondersteunend personeel? Hoe wordt het Voorsprongfonds gekoppeld aan het actieplan talen waarbij voldoende instroom richting de talenopleiding en specifiek het Nederlands de bezorgdheid is?

Minister *Ben Weyts* schat dat van het totale budget 20 tot 25 miljoen euro naar digitalisering gaat, niet alleen voor infrastructuur maar ook voor scholing op het vlak van vaardigheden en lesinhoud. Daarbij herinnert hij aan het kenniscentrum dat gepland is in het kader van de Digisprong. Het kenniscentrum bestaat uit twee componenten: infrastructuur (hard- en software) en lesinhouden en digitale vaardigheden. De spillover richting hoger onderwijs lijkt de minister evident.

Verder wijst hij erop dat het hoger onderwijs al een ruime compensatie voor de coronacrisis heeft ontvangen, ter waarde van bijna 50 miljoen euro.

Er is verder geen specifieke koppeling met het actieplan talen, maar dergelijk verband is wel mogelijk in het kader van actualisering en levenslang leren.

Tot slot legt hij nog uit dat hij het hoger onderwijs wil openbreken voor volwassen externen. Hij wil ook gebruikmaken van de preferentiële relatie tussen instellingen en alumni na het afstuderen. Door de kennis van het individueel doorlopen curriculum kan men te gepasten tijde beter een aanbod op maat formuleren.

Karolien GROSEMANS,
voorzitter

Kristof SLAGMULDER
Johan DANEN
Brecht WARNEZ,
verslaggevers